

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

TSHIVENDA LUAMBO LWA HAYANI (HL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

2017

MARAGA: 80

TSHIFHINGA: Awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 24.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Ni humbelwa uri ni vhale siatari ili nga vhuronwane ni sa athu u fhindula mbudziso.
2. Ni songo vhuya na edzisa u vhala bammbiri lothe. Tolani thebulu ya zwi re ngomu kha siatari la 4 ni swaye nomboro dza mbudziso dzo vhudziswaho kha zwibveledzwa zwe na guda uno riwaha. Nga murahu ha izwo, vhalani mbudziso idzo ni nange dzine na tama u dzi fhindula.

3. Bammbiri heli li na khethekanyo THARU:

KHETHEKANYO YA A: Vhurendi (30)

KHETHEKANYO YA B: Nganea (25)

KHETHEKANYO YA C: Dirama (25)

4. Fhindulani MBUDZISO THANU dzo fhelela: THARU kha KHETHEKANYO YA A, NTHIHI kha KHETHEKANYO YA B na NTHIHI kha KHETHEKANYO YA C nga ndila i tevhelaho:

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI

VHURENDI HO RANDELWAHO/VHONWAHO – Fhindulani mbudziso MBILI. VHURENDI VHU SONGO RANDELWAHO – Mbudziso ya KHOMBEKHOMBE.

KHETHEKANYO YA B: NGANEA

Fhindulani mbudziso NTHIHI.

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI.

5. KUNANGELWE KWA PHINDULO KHA KHETHEKANYO YA B (NGANEA) NA YA C (DIRAMA):

- Fhindulani mbudziso FHEDZI dza kha nganea na kha dirama dze na guda.
- Fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na MBUDZISO PFUFHI NTHIHI. Arali na fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA B, ni fanela u fhindula mbudziso pfufhi kha KHETHEKANYO YA C. Arali na fhindula mbudziso pfufhi kha KHETHEKANYO YA B, ni fanela u fhindula mbudziso ndapfu kha KHETHEKANYO YA C.
- Shumisani mutevhe wa u sedzulusa uri u ni thuse.

6. VHULAPFU HA PHINDULO

- Mbudziso ndapfu ya Vhurendi i tea u fhindulwa nga maipfi a u bva kha a 250 u ya kha a 300.
- Mbudziso ndapfu dza khethekanyo ya Nganea na ya Dirama dzi tea u fhindulwa nga maipfi a u bva kha a 400 u ya kha a 450.
- Vhulapfu ha phindulo dza mbudziso pfufhi vhu tea u langwa nga maraga dzo nekedzwaho/avhelwaho. Phindulo dza vhalingiwa dzi tea u pfufhifhadzwa dza dovha dza livhanywa.

7. Tevhedzani ndaela dzo nekedzwaho mathomoni a KHETHEKANYO INWE na INWE nga vhuronwane.

8. Nomborani phindulo dzanu kokotolo maelana na mutevhe wa u nombora wo shumiswaho kha ili bammbiri la mbudziso.

9. Thomani KHETHEKANYO INWE NA INWE kha siatari LISWA.

10. Ndangatshifhinga yo anganywaho:

KHETHEKANYO YA A: Hu anganyelwa u swika kha minetse ya 40

KHETHEKANYO YA B: Hu anganyelwa u swika kha minetse ya 55

KHETHEKANYO YA C: Hu anganyelwa u swika kha minetse ya 55

11. Nwalani nga vhudele, nahone zwi vhaleaho.

THEBULU YA ZWI RE NGOMU

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI

Vhurendi ho randelwaho/vhonwaho: Fhindulani mbudziso MBILI DZINWE na DZINWE.

NOMBORO YA MBUDZISO	MBUDZISO	MARAGA	NOMBORO YA SIATARI
1. 'Dwadze-tshifu'	Mbudziso ndapfu	10	6
2. 'Tsho phulea'	Mbudziso pfufhi	10	7
3. 'A todaho munamba ndi nnyi'	Mbudziso pfufhi	10	8
4. 'Vho ededzwa hayani'	Mbudziso pfufhi	10	9

NA

Vhurendi vhu songo randelwaho: Mbudziso ya KHOMBEKHOMBE

5. 'Denzhe la vhukuma'	Mbudziso pfufhi	10	10
------------------------	-----------------	----	----

KHETHEKANYO YA B: NGANEA

Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha nganea dzo randelwaho.

6. <i>Tshi do lilwa</i>	Mbudziso ndapfu	25	12
7. <i>Tshi do lilwa</i>	Mbudziso pfufhi	25	12
8. <i>Bulayo lo talifhaho</i>	Mbudziso ndapfu	25	14
9. <i>Bulayo lo talifhaho</i>	Mbudziso pfufhi	25	15
10. <i>Mafeladambwa</i>	Mbudziso ndapfu	25	17
11. <i>Mafeladambwa</i>	Mbudziso pfufhi	25	17

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI fhedzi u bva kha dirama dzo randelwaho.

12. <i>Ha u tsa ndi ha u gonya (Kani-ha vha tou dilwela)</i>	Mbudziso ndapfu	25	19
13. <i>Ha u tsa ndi ha u gonya (Vha dilinde)</i>	Mbudziso pfufhi	25	19
14. <i>Milomo ya nukala</i>	Mbudziso ndapfu	25	22
15. <i>Milomo ya nukala</i>	Mbudziso pfufhi	25	22

***PFESANI:** Kha KHETHEKANYO YA B na YA C, fhindulani MBUDZISO NDAPFU NTHIHI na MBUDZISO PFUFHI NTHIHI.

A ni lavhelelwi u fhindula mbudziso MBILI ndapfu kana mbudziso MBILI pfufhi.

MUTEVHE WA U SEDZULUSA

Ivhani na vhuṭanzi ha uri no fhindula tshivhalo tsho teaho tsha mbudziso nga u vhea luswayo kha uyu mutevhe wa u sedzulusa:

KHETHEKANYO	NOMBORO DZA MBUDZISO	TSHIVHALO TSHA MBUDZISO DZO TEAHO U FHINDULWA	LUSWAYO (√)
A: VHURENDI (Vhurendi ho randelwaho/ vhonwaho)	1–4	2	
A: VHURENDI (Vhurendi vhu songo randelwaho/vhonwaho)	5	1	
B: NGANEA (Mbudziso Ndapfu kana Mbudziso Pfufhi)	6–11	1	
C: DIRAMA (Mbudziso Ndapfu kana Mbudziso Pfufhi)	12–15	1	
*PFESESANI: Kha KHETHEKANYO YA B na YA C, ni tea u vha na vhuṭanzi uri no fhindula mbudziso NDAPFU NTHIHI na PFUFHI NTHIHI. A ni tei u fhindula mbudziso ndapfu MBILI kana mbudziso pfufhi MBILI.			

KHETHEKANYO YA A: VHURENDI**VHURENDI HO RANDELWAHO/VHONWAHO**

Fhindulani mbudziso MBILI DZINWE na DZINWE kha NNA dzi tevhelaho.

MBUDZISO YA 1: VHURENDI – MBUDZISO NDAPFU

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho nga vhuronwane uri ni kone u fhindula mbudziso yo vhudziswaho.

DWADZE-TSHIFU – T Makhado

- 1 Maseo anga o shanduka vhutungu
- 2 Ndi mulidzi matodzi a le nda mama.
- 3 Mbilu yanga i swa nga zwe ya khuba
- 4 Ndo neta nga u fhihamelwa.
- 5 Vhutshilo hanga ho sendamela vhudzulavhafu,
- 6 Ndo shaya nungo dzo ngaho dza musu ula
- 7 Ndi tshi lwa na nngwe ya vuhali
- 8 Ndo no vha tshigodo tsha vhathu.
- 9 Khonani dzanga dzo ntshandukela
- 10 U tshimbila ndi u tou diruma,
- 11 Nge muvhili wanga, wa shanduka tshiguru
- 12 Lukanda lwanga lwo nambatela marambo.
- 13 Marambo anga o tshenuwa vhuvha hanga,
- 14 Muvhili wanga u nukha lufu
- 15 Vhunga dunzi li tshi nona lu shushaho,
- 16 Nge matso anga a noka nga tsiku.

Muniwali wa tshirendo/murendi u vha e na zwine a tama u amba kana u vhudza vhavhali.

Nga maipfi a u bva kha a 250 u swika kha a 300, niwalani maanea ni tshi sengulusa ndila ye murendi a shumisa ngayo **ndima/zwitanza** u bvisela khagala **thalutshedzo** ya itshi tshirendo.

[10]

MBUDZISO YA 2: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

TSHO PHULEA – TZ Ramaliba

- 1 Ndo zwi vhona zwi sa tsha naka;
- 2 U ya ntha na fhasi ho fhungudzea;
- 3 Muthada na u amba zwi tshi vho todwa
- 4 Nda di amba nda ri tshi re hone tshi hone
- 5 Ya sa raha i do dadza.
- 6 Wo vha u tshi zwi do fhelela ngafhi?
- 7 Masiku a tshi tandulukana u dakani
- 8 Wo vha u tshi zwi do fhela ngani?
- 9 Khombole dzi sa divhi mbalo u lidzwani.
- 10 Ndo di amba nde tshi sa fheli tshi a tula.
- 11 Namusi ri vho amba liniwe
- 12 Tshiniwe tsho ralo u wela tshiniweni,
- 13 Ri nga takala arali zwi daho zwi dzanga.
- 14 Lu sa vhe lumongwe lu lwalaho lu mbumbeloni.
- 15 Naho zwo khakhea ri nga lidza mufhululu.
- 16 Zwo ntshusaho ndi nge u sa vhe na nyofho,
- 17 Ya u fhisa ha muno na vhutshilo halo.
- 18 Hu re na dwadze li si na dzolokwe;
- 19 Zwi rathelaho na kha zwibebwa nga vhuhulu.
- 20 Ndo u vhudza u zwi do divhea naho wa dzumba.
- 21 Putuluwa-ha u si tsha shavha zwi khagala,
- 22 Ri vhudze-ha u ndi mihwalo ya ifhio thoho
- 23 U ambe ngoho ri sa do shata vhathu vhulada,
- 24 Ra do remisa thoho na dzi si na lufu
- 25 Tsho phulea a hu na nanga.

- 2.1 Ndi zwifhio zwine murendi a todou bvisela khagala nga mutaladzi/vese ya 3?

'Muthada ... vho todwa' (2)

- 2.2 Mitaladzi/vese ya 13–15, 'Ri nga takala ... lidza mufhululu', i bvisela khagala thounu-de ya murendi? (2)

- 2.3 Tshirendo tshothe nga u angaredza tshi ni dzumbululela mutevhetsindo-de? (2)
Ndi ngani ni tshi ralo?
- 2.4 Ndi ifhio ndivho ine murendi a toda u i bveledza nga tshitanza/ndima ya 4? (2)
- 2.5 Ndi zwifhio zwine na nga sasaladza no sedza kutshilele kwa vhaswa no livhanya na tshirendo tshothe nga u angaredza? (2)
[10]

MBUDZISO YA 3: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho nga vhuronwane uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

A TODAHO MUNAMBA NDI NNYI? – TT Mudau

- 1 A todaho munamba ndi nnyi?
- 2 Nduhu na tshikoli muli wazwo ufhi?
- 3 Thumbu ndi dzi wanafhi
- 4 Dzi lilaho u ruthutha mipale iyi
- 5 Dzi none nga manona a shango
- 6 Dikandeni khaño khei dikandeni nandi
- 7 Ni pfe mutoli wa mbofholowo, ni gana!
- 8 Ni vhumbuluwe kha 'king bed' ni khosi.
- 9 Ilani, inwani ni khane sa namana
- 10 Ni si hangwe gwala la mbofholowo
- 11 Ni si livhale mitodzi ya mulovha
- 12 Dikandeni ni kha mitodzi ya tshililo
- 13 Ni lilele u phwashekanywa ha mbondo
- 14 Dza tshitalula, tshandanguvhoni na tshikhuna.

- 3.1 Sumbedzani ndeme ya tshiga tsha u vhalala tsho shumiswaho kha mutaladzi/vese ya 1. (2)
- 3.2 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u zwi bveledza nga ndovhololo i re kha mutaladzi/vese ya 6? (2)
- 3.3 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u funza/tsivhudza vhathu nga mitaladzi/vese ya 13–14? (2)
- 'Ni lilele u ... na tshikhuna' (2)
- 3.4 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a tama u u bveledza tshirendoni itshi? (2)

- 3.5 Ni a tendelana na na kuvhonele kwa murendi ku wanalaho kha mutaladzi/vese ya 12? Tikedzani phindulo yaṅu.

(2)
[10]

MBUDZISO YA 4: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho nga vhuronwane uri ni ḁo kona u fhindula mbudziso dzo ḁisendekaho khatsho.

VHO EḁEDZWA HAYANI – W Silidi

- 1 Nga tshila tshifhinga kha nḁu-mahundwane,
- 2 Zwothe zwiito zwi zwa khole-khole
- 3 Mvula ya na dza huruwa
- 4 Vha mbo iswa hayani ha tshothe,
- 5 Khofhe vha eḁela dzi si na u karuwa
- 6 Vho eḁedzwa hayani havho,
- 7 He ḁuvha le thovho vha adzelwa
- 8 Vhanzhi maḁodzi vha rothisa,
- 9 Vha tshi vḁona tshivhumbeo-mafanedza
- 10 Tshi tshi eḁedzwa hune tshi sa ḁo vuwa.
- 11 Hayani havho ndi hayani hashu,
- 12 Riṅe ro salaho ri kha mahundwane.
- 13 Ri a vḁilula ri a vha tevhela
- 14 Nḁu dza vhulalo a ri fḁaṁi
- 15 Ri tou fḁaṁelwa.
- 16 Vho eḁedzwa hayani vhukuma,
- 17 Muḁini muhulu u si na nyambo
- 18 Hune khofhe dza hone dza vha khofhe,
- 19 Dzi sa pfi ndi a vuwa nda rembuluwa.
- 20 Nda sendelela tsini na ula muṁwe.

- 4.1 Ndi zwifhio zwine murendi a tama u bvisela khagala nga mitaladzi/vese ya 4–5 tshirendoni itshi?

'Vha mbo iswa ... u karuwa'

(2)

- 4.2 Kha mutaladzi/vese ya 9, murendi u shumisa ipfi 'tshivhumbeo-mafanedza'.

Talutshedzani ndeme ya ili ipfi no sedza tshirendo tshothe nga u angaredza.

(2)

- 4.3 Ndi ifhio ndivho ine murendi a tama u i bveledza nga mitaladzi/vese ya 11–12 ?

(2)

- 4.4 Ndi mutevhetsindo-de une wa dzumbululwa nga ndima ya 2? Tikedzani phindulo yaṇu. (2)
- 4.5 Ni a tendelana na na kuvhonele kwa murendi ku re kha mitaladzi/vese ya 17–19? 'Muḍini muhulu ... rembuluwa'. Tikedzani phindulo yaṇu. (2)
- [10]

NA

VHURENDI VHU SONGO RANDELWAHO (HA KHOMBEKHOMBE)

MBUDZISO YA 5: VHURENDI – MBUDZISO PFUFHI

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni ḍo kona u fhindula mbudziso dzo ḍisendekaho khatsho.

DENZHE LA VHUKUMA – NA Milubi

- 1 Yawee! denzhe la vhukuma li ngafhi wee?
- 2 Li vhoneṭshele heyi mbilu i fhisaho ya muṭoma heyi.
- 3 Li rule muhwalo wa muṭoma na vhuṭoma hawe.
- 4 Kha li de denzhe la vhukuma
- 5 Li ḍuge, li nyangamise fulufhelo
- 6 Li fungule luhuni lwa fulufhuwo
- 7 Kha li bvelele denzhe la vhukumakuma
- 8 Li ri sumbe ndila maswiswini a namusi
- 9 Li shushe swiswi zwikudani zwothe
- 10 Li ralo li kwame na hu sa athu kwamwa.
- 11 Denzhe la vhukuma wee!
- 12 Sendela, u vhoneṭshele mbilu dzi re swiswini
- 13 Mbilu dzo tshenuwaho tshiguru
- 14 Yawee! Sendela nandi
- 15 O fulufhuwaho, a takutshedze
- 16 A doḃe tshihovhi tsha dakalo
- 17 Ngatsho a hovhe dakalo
- 18 Muya wawe u awele u pfuṇa tshisenga
- 19 U navhe milenzhe
- 20 U vhine nga u khana dakaloni.

- 5.1 Talutshedzani uri ndi zwifhio zwine murendi a ṭoda u bvisela khagala nga zwiḡa zwa u vhalala zwi re kha mutaladzi/vese ya 1? (2)

- 5.2 Ndi ifhio thekiniki/thikho/thodea ya vhurendi yo shumiswaho kha mutaladzi/vese ya 5?
'Li duge ... fulufhelo.' (2)
- 5.3 Talutshedzani ndeme ya thumano/thumekano/ndungekano ye murendi a i shumisa kha mitaladzi/vese ya 2-3 . (2)
- 5.4 Sedzulusani tshitanza/ndima ya 3: 'Denzhe la ... u khana dakaloni.'
Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a toda u u bveledza nga tshitanza/ndima iyi? (2)
- 5.5 Nga kuvhonele kwanu, ni vhona hu tshi fanela u itwani uri 'denzhe' li si dzime vhutshiloni ha vhathu? Khwathisedzani muhumbulo wanu. (2)
[10]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 30

KHETHEKANYO YA B: NGANEA

Fhindulani mbudziso NTHIHI i bvaho kha nganea ye na guda FHEDZI.

***TSHI DO LILWA* – NE Phaswana**

Fhindulani MBUDZISO YA 6 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 7 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 6: *TSHI DO LILWA* (MBUDZISO NDAPFU)

Puloto ya nganea yo dzudzanyeaho tshidele i ita uri mafhungo a vhe o lunzhedzeaho nga ngona.

No sedza fhungo ili, sengulusani zwipida zwi tevhelaho zwa puloto buguni iyi:

- 6.1 Nyito i takuwaho, na
- 6.2 Mathakheni.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 7: *TSHI DO LILWA* (MBUDZISO PFUFHI)

Vhalani tshipida tsha mafhungo tshi bvaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi no tshi tevhela.

TSHIBVELEDZWA TSHA A

Vhaiwe vho ri vha tshi sala vha tshi swika tshiteidzhini vhafunzi vho no fara zwigidi nga tshanda. Ndi hone vhafunzi vha tshi humbela uri vhathu vhothe vha vhe vho ima uri hu thothe u thuswa hoyu Dzhalagoma.

Muthannga hoyu na u ima o vha a si tsha kona. Ho tou thusa vhaiwe vhe vha tou ralo u mu tika. Kereke yotho ya dzhenwa nga ganuko i tshi vhona ho no vha na zwigidi zwine zwa bva kha muthu we vhathu vha vha vha sa vhuyi vha mu humbulela. 5

Vhafunzi vha ri u mu vhea zwanda, vha dovha. Vha rabela vho rabela. Ene huiwe u ita a tshi nga u lata mutsinga o fhelelwa na nga maanda. Vharabeli vhukuma vha ri zwi tshi rali hu vha hu tshi khou shuma ene Murena nga tshavhukoma. 10

Ho tou ri nga fhalafhala, musi vho no fhedza u mu rabelela, a vho nga muthu o dzivhuluwaho he a vho thoma u vha vhudza zwauri hu na mafhungo ane a tama u a vhudza tshivhidzo. Vhafunzi nge vha vha vho zwi vhona zwauri muthannga uyu o vha e ligevhenga, vha sa vhuye vha mu lengelela; vha mbo di ri khudzaipfi tshandani tsha Dzhalagoma tsike! 15

Muthannga a vhuisa zwothe. Zwi tshi rali tshivhidzo tsha ri u lila tsha dovha. Tshi khou lidzwa nga u vhona zwine Murena a khou ita zwone zwa u lamukisa magevhenga haya zwandani zwa muvhi Diabolo.

Musi Dzhalagoma a tshi tou kwama mafhungo a zwe a vha a tshi tswisa zwone na ndila ye vhuṇa havho vha vha vha tshi shumisana na mapholisa ngayo, khathihi 20
na u toḁou ambulula zwothe zwine zwa khou bvelela na uri o ḁisa hani afha kerekeni, vhafunzi vho mbo ḁi mu humbela zwauri sa izwi ḁuvha ḁi tevhelaho a tshi ḁo newa tshifhinga tshilapfu tsha u ṭalutshedza, ndi khwine a sa tou dzhenesa khazwo.

Hezwi zwo ita uri a si tsha ḁidina nga u ṭanziela zwothe. Matshelo ndi ḁuvha line 25
a ya-ha u nea vhuṭanzi. Heḁo ḁi ḁo vha ḁi ḁuvha ḁihulwane kha vhathu nga huswi.

Khonani dzawe dze dza vha dzo lindela uri mukosi u lila lini, dzo ri u pfa uri Dzhalagoma o rembuluwa, nahone u khou nea vhuṭanzi ha uri o vha e muthu-ḁe, dza ri dzi tshi takuwa nga goloi, ha ṭuwa tsho poswaho. Zwine vha khou ṭangana nazwo ndi zwiswa. Zwo rali vha khou thoma u zwi vhona uri vhuṭshilo havho ho 30
no vha khomboni nga ndila i shavhisaho.

[Ndimba ya 9]

- 7.1 Kha mafhungo e na vhala afho nṭha, Dzhalagoma u fhambanywa ngani na khonani yawe Ravhutsi? (2)
- 7.2 Mafhungo a u rembuluwa ha Dzhalagoma a kwama hani mvumbo yawe na kutshilele kwawe kwa musu a sa athu ḁivha Mudzimu? (2)
- 7.3 Sumbedzani maanda a vhurereli zwi tshi kwama zwe zwa bvelela ngei kerekeni ya Karios Ministries? (2)
- 7.4 Mafhungo e na vhala a ṭana hani maṭhakheshandwa a nganea iyi? (2)
- 7.5 Kufhindulele kwa Potgieter musu a tshi dzima Vho-Luvhone tshelede mafhungoni a nganea iyi ku na vhushaka-ḁe na mudzedze wa tshifhinga? (2)
- 7.6 Ndi afhio masiandaitwa e a vhangwa nga u funesa zwithu ha Vho-Emeli? Bulani zwiraru. (3)
- 7.7 Vhalani mitaladzi ya 29 – 31:

'Zwine vha khou ... ndila i shavhisaho.'

Mafhungo aya a thusa hani u bvisela khagala maṭhakheni a bugu iyi? Ṭalutshedzani. (3)

- 7.8 Ndi ufho mulaedza/pfunzo ine muniwali wa nganea iyi a tama u i pfukisela kha vhavhali buguni iyi? (2)
- 7.9 Dzhele i na ndatiso-de zwi tshi kwama magumo a nganea iyi musi no sedza mafhungo a bugu iyi nga u angaredza? (2)
- 7.10 No vha ni tshi nga ita mini arali no vha no diwana ni kha vhuimo ha Vho-Luvhone mafhungoni a nganea iyi? Bulani zwiraru. (3)
- 7.11 Ni a pfela vhutungu Vho-Emeli kha zwe vha tangana nazwo mafhungoni a nganea iyi? Tikedzani phindulo yanu. (2)
[25]

BULAYO LO TALIFHAHO – AW Magau

Fhindulani MBUDZISO YA 8 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 9 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 8: BULAYO LO TALIFHAHO (MBUDZISO NDAPFU)

Puloto ya nganea yo dzudzanyeaho tshidele i ita uri mafhungo a vhe o lunzhedzeaho nga ngona.

No sedza fhungo ili, sengulusani zwipida zwi tevhelaho zwa puloto buguni iyi:

8.1 Nyito i takuwaho, na

8.2 Mathakheni.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450. [25]

MBUDZISO YA 9: BULAYO LO TALIFHAHO (MBUDZISO PFUFHI)

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzi no tshi tevhela.

TSHIBVELEDZWA TSHA B

'Ho da muñwe munna a no pfi Vho-Lugisani wa Dovhoni ane a ri vhone vha funa u mu pandela.' Ndi madzhisitarata a ambaho nga mutalutshedzi Vho-Liswoga. U ralo u amba a tshi khou bvisa lula luñwalo. 'Nazwino luñwalo lwe vhone vha ñwalela Vho-Lugisani kholu.'

'Ii, Ndi nne we nda ñwala,' ndi Vho-Mphaga vha tshi tenda, 'Na zwino hoyu 5
Lugisani arali ho vha hu si ñwambo wa mafhungo a ñwana wawe ndo vha ndi tshi do vha ndo no rumela tshikona tshihulu tsha u thuthekanya muñi wawe kale.'

'Mulandu wawe?' Vho-Mphaga ndi afha-ha vha tshi talutshedza mafhungo othe ane vha a ñvha malugana na muvhango wa Dovhoni. Vha bvisa na ala marifhi e Vho-Lugisani vha ñwala vha tshi vhang vuhosi. 10

'Vhutanzi ha uri ndi Vho-Lugisani vhone vho vhu wana ngafhi?' Hu vhudzisa madzhisitarata. Vho-Mphaga ngauri vho vha vho no zwi kholwa uri ndi Vho-Lugisani vho ñwalaho, vha fhindula, 'Murena, vhutanzi ri khou di toda ha mini hafhu zwi tshi khou vhone nga luñwalo na afho he ene mune Lugisani a saina?' Madzhisitarata u shavha u fhedza tshifhinga a bvisa lula luñwalo lwo 15
diswaho sa mulovha nga Vho-Sara na u talutshedza Vho-Mphaga zwauri Tshambenga u na vhutanzi nazwo. Musi vhothovhela vha tshi vhudzisa arali Tshambenga a tshi nga wanala, vha pfa u pfi u kha di vha hone tshitokisini ha athu fhirela Komatipoort he a rengiselwa hone. Ndi afha-ha hu tshi pfi a vhidzwe a de u dadzisa vhutanzi. 20

Tshambenga o no swika a shushedzwa u pfi arali a amba ngoho yawe yothe u do fhungudzelwa tshigwevho. Ndi afha-ha a tshi toolola zwothe zwe zwa itea musi hu tshi lutanyiwa Vho-Lugisani na Vho-Nyamalwela Singo. Vho-Mphaga eneo mafhungo vha si a tende. Madzhisitarata a tshi vhona zwo ralo avha muhulwane vha sa tendi a amba navho uri vha vhe vho tuwa vha do dovha vha vhuya nga iri 25
ya vhuvhili tshithabama.

Zwenezwi tshifhinga tshe vha telwa tshone tshi tshi swika, Vho-Mphaga vha kanuka musi vha tshi wa mazha na Vho-Mamidze henefho munangoni wa ofisi ya madzhisitarata. Vha tshi tou fhedza u lumelisana, Vho-Mamidze na u shavha u lenga vha omba-omba vothini la madzhisitarata. Vho no tendelwa vha dzhena. 30
Vho no dzhena vha bvisa lula luñwalo lwe vha ñwalelwa u pfi vha de. Madzhisitarata o no lu vhalala tavhanya u vha talukanya. Musi a tshi vhudzisa Vho-Liswoga hune Vho-Mphaga vha nga vha vhe hone, vhafunzi Vho-Mamidze vha dzhenelela vha ri, 'Vho-Mphaga vha hone afho nnda.' Ndi afha-ha vha tshi vhidzwa. Vho no vhidzwa vha da vha dzula henefho tsini na vhafunzi. 35

[Ndima ya 13]

- 9.1 Kha mafhungo e na vhala afho n̄tha, Vho-Lugisani vha fhambanywa ngani na Vho-Mamidze zwi tshi kwama mvumbo dzavho ? (2)
- 9.2 Mafhungo a u farwa ha Tshammbenga a na thuthuwedzo-de zwi tshi kwama tshikwekwe tsha Vho-Mamidze na khonani dzavho? (2)
- 9.3 Khothe na khoro vhuvhili hazwo ndi zwiimiswa zwa u sengisa milandu. No sedza mafhungo a bugu iyi, ni vhona phambano ya izwi zwiimiswa i ifhio? (2)
- 9.4 Mafhungo e na vhala a tana hani mathakheni a nganea iyi? (2)
- 9.5 Kufhindulele kwa madzhisitirata musi o vhidza Vho-Mphaga zwiḽa Vho-Lugisani vho vhiga mulandu khae, ku na vhushaka-de na mudzedze wa tshifhinga? (2)
- 9.6 Ndi afhio masiandaitwa e a vhangwa nga vengo le Vho-Mamidze vha vha vhe naḽo kha Vho-Lugisani? Bulani zwiraru. (3)
- 9.7 Talutshedzani ndivho ya muanetsheli musi a tshi ri disela tshipida tsha mafhungo e na vhala afho n̄tha. (3)
- 9.8 Ndi ufhio mulaedza/pfunzo ine muḽwali wa nganea iyi a tama u i pfukisela kha vhavhali buguni iyi? (2)
- 9.9 Khothe i na thuthuwedzo-de zwi tshi kwama magumo mafhungoni a nganea iyi? (2)
- 9.10 Ndi zwifhio zwiraru zwe na vha ni tshi nga ita arali no vha no diwana ni kha vhuimo ha Vho-Lugisani mafhungoni a nganea iyi? (3)
- 9.11 Ni a pfela vhutungu Vho-Mamidze na khonani dzavho kha zwe vha tangana nazwo mafhungoni a nganea iyi? Tikedzani phindulo yaḽu. (2)

[25]

MAFELADAMBWA – NE Sigogo**MBUDZISO YA 10: MAFELADAMBWA (MBUDZISO NDAPFU)**

Fhindulani MBUDZISO YA 10 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 11 (mbudziso pfufhi).

Puloto ya nganea yo dzudzanyeaho tshidele i ita uri mafhungo a vhe o lunzhedzeaho nga ngona.

No sedza fhungo ili, sengulusani zwipida zwi tevhelaho zwa puloto buguni iyi:

10.1 Nyito i takuwaho, na

10.2 Mathakheni.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 11: MAFELADAMBWA (MBUDZISO PFUFHI)

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khao.

TSHIBVELEDZWA TSHA C

'Vhakoma, ngoho ndo vha ndo tshuwa uri liniwe duvha u wana ho vhulahiwa muthu a da a poswa kuduni kwau wo rano. Hafhu vha songo hangwa vhakoma zwauri haano maduvha, vhatu vho no dala vivho, vengo na vhutshivha. Tshavho vha takalela muniwe muthu a tshi tambula.'

'Hezwo zwa vhutshivha ndi zwone zwine zwa khou tou ofhisa hezwo. Nne ndi 5
tou itiswa nga hone u shaya ndivho ya uri naa hone izwi muniwe muthu a tshi
khou tambula u wana mini?' 'Naa vhakoma ngeno vhe muthu muhulwane vha
hangwelani maambeke a vhomakhulukuku washu, a thi ri vha ri muthu u na
vhutshivha vhune ha nga ha nowa ine ya ri u vhulaha tshithu ya fhedza i si tshi le
naa?' 10

Vho-Ramasunzi na vhakoma vho vho do dzhena mushumoni wa u hwala ila
mmbwa nga bara. Vho do tou pelevhela nayo vha i lata muedzini muhulu une wa
vha henengei he zwitentsi zwa nekana masakha na daka leneli la u tsela
mulamboni wa Tambaulate. Vho ri u vhuya henengei Vho-Ramasunzi vha dzhia
zwisibe vha tanzwa bara yavho. Ilo duvha na Vho-Sara a vho ngo tenda vhana 15
vhavho vha tshi koropa giratshi lini. Vho ri i tou koropiwa nga vhone vha ne nga
tsha vhukoma ngauri vhana vhavho vha nga sokou kumba na tshilombo.
Vhakoma na vhone vho do ri vho no nwa tie fhala vha mbo di fhira. Hone vho ri
vha do fhira nga musanda vha tshi talutshedza thovhele tshenetshi tshiwo uri
musanda vha sa tou pfa nga shango. Na Vho-Ramasunzi vho do livhuha vhukuma 20
vhakoma uri vho vha thadula lwendo lwe vha vha vha tshi do lu fara vha tshi
gonya henengei musanda. Vho-Ramasunzi vho bvisa vhakoma vha huma heneffho
phanda ha gethe.

Phungo ya mmbwa yo faho ya dzheniswa nduni ngeno nndu na gethe zwo khiwa a yo ngo sia shango. Yo ya ya vhuya ya swika na henengei ha khaladzi a 25
Vho-Ramasunzi Vho-Matodzi. Sa izwi mafhungo a tshi ya kule a tshi swika o no shandea, na henengei ha Vho-Matodzi o swika o no vha nga tshinwe tshivhumbeo. Vho-Matodzi vho pfa u pfi Vho-Ramasunzi na mufumakadzi vho ri vho edela vha ri vha tshi karuwa vha wana ho ladziwa mmbwa khulu yo faho 30
vhukati havho mmbeteni. Hu pfi havho vhathu vho vha vho tou edela vha tshi nga sa vhafu. Vho-Matodzi vho ri u pfa ayo mafhungo mbilu yavho ya vhavha ya dovha. Ndi zwe ngazwo vha lala vha tshi amba ano na ala mutsho u sa tshi wa vhuya wa tou tsha khesekhese. Nga matshelo vho tou bva vhusiku ha vhaloi vha tshi livha Tshanowa u tou ya u dipfela nga dzavho ndevhe.

[Ndimia ya 3]

- 11.1 Kha mafhungo a nganea iyi, Vho-Matodzi vha fhambana hani na khaladzi avho Vho-Ramasunzi? (2)
- 11.2 Mafhungo e na vhala a na thuthuwedzo-de zwi tshi kwama u farwa ha Mawela? (2)
- 11.3 Ni vhona tshigwevho tsho newaho Mawela nga kotho tsho tea? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 11.4 Mafhungo e na vhala a tutuwedza hani mathakheni a nganea iyi? (2)
- 11.5 Kuhatulele kwa madzhisitirata mafhungoni a nganea iyi, ku na vhushaka-de na mudzedze wa tshifhinga? (2)
- 11.6 Ndi afhio masiandaitwa e a vhangwa nga vhutendatenda kha zwa vhuloi na dzianga? Bulani zwiraru. (3)
- 11.7 Talutshedzani ndivho ya muanetsheli musi a tshi ri disela tshipida tsha mafhungo e na vhala afho ntha. (3)
- 11.8 Ndi ufhio mulaedza/pfunzo ine muwali wa nganea iyi a tama u i pfukisela kha vhavhali buguni iyi? (2)
- 11.9 Khothe i na thuthuwedzo-de zwi tshi kwama matshilisano no sedza mafhungo a nganea iyi? (2)
- 11.10 Ndi zwifhio zwiraru zwe na vha ni tshi nga ita arali no vha no diwana ni kha vhuimo ha Vho-Ramasunzi mafhungoni a nganea iyi? (3)
- 11.11 Ni a pfela vhutungu Vho-Maemu kha zwe vha tangana nazwo mafhungoni a nganea iyi? Tikedzani phindulo yanu. (2)

[25]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 25

KHETHEKANYO YA C: DIRAMA

Fhindulani mbudziso NTHIHI i bvaho kha dirama ye na guda FHEDZI.

HA U TSA NDI HA U GONYA – LL Mafenya na NA Milubi

Fhindulani MBUDZISO YA 12 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 13 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 12: HA U TSA NDI HA U GONYA (KANI-HA VHA TOU DILWELA) (MBUDZISO NDAPFU)

Dirama yo niwalwaho zwavhudi i tana kubveledzelwe ku sa solisei kwa vhabvumbedzwa/vhatambi sa vhathu vhane ra tangana navho vhutshiloni ha divha liniwe na liniwe.

No ditika nga likumedza ili, sengulusani ndila ye muniwali a ola ngayo Vho-Thithoniwi na Muzila diramani iyi.

Vhulapfu ha maanea anu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 13: HA U TSA NDI HA U GONYA (VHA DILINDE) (MBUDZISO PFUFHI)

Vhalani tshipida tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho.

TSHIBVELEDZWA TSHA D

MARIA: (A tshi khou vha netshedza menu.) Vhathu vha do la mini?

FUNANI: (Vha tshi khou sedza.) Nne ndi do toda tshiteki tsha kholomo.

WANANI: Vha nga tou bva hayani hune vha tolou la nama ya kholomo, na henefha vha di omelela yone?

FUNANI: 'Sir lion steak' ndi a tshi funa ni a divha. Kani ndi dzhie 'Lamb Chops'? 5

WANANI: Khañwe zwenezwo arali nangoho vha tshi khou hanelela kha nama tswuku. A re nne ndi do la fishi. Ndi toda fishi na dziphuronsi.

FUNANI: Ni a la zwila zwithu zwi no nga madambatshekwa?

WANANI: Hafhu na dambatshekwa ndi a la nne.

FUNANI:	Ni a la?	10
WANANI:	A li difhi zwone. U tshi li oda u tou ri 'Crab'. Li tou da lo ralo li dambatshekwa. Vha u nea na zwithu zwa u li pwashékanya ngazwo.	
FUNANI:	(Vha a sinyalala.) Nne ndi nga si le.	
WANANI:	Ho vhuya hu pfi zwiliwa zwi no nga sa zwenezwo zwo lugela malofha a vhanna.	15
FUNANI:	Nne zwi nga lumba zwa si nndugele zwazwo. Dambatshekwa lone ndi nga si le.	
WANANI:	Inwi ni do la mini Kani?	
KANI:	Nne ndi do la saladi. Ndi toda u fhungudza hoyu muvhili wanga.	
FUNANI:	A hu na na tsha muvhili hafho. A vho nga sa mafhungo o no shandukahó fesheni.	20
MARIA:	(U a dzhia oda.) Vhathu vha do nwa mini?	
FUNANI:	Ndi do nwa kholodirinngi.	
WANANI:	Vho-Funani, kha vha do litsha u diisa fhasi. Vha nwa kholodirinngi vha nwana vhone? Rine ri do oda waini, vha toda uri ri vhonele ri hani. Kha vha do sedza na makhúwa avha, vha khou thoma nga waini. Hu thomiwa nga waini muthu wanga.	25
FUNANI:	Ho luga-ha, ndi do nwa na vhoínwi waini. (Maria u a disa waini. A vha sumbedza. Vho no tenda uri ndi yone, a i vula, a shela thukhu, vha thetshela, vho no tendelela a kona u vha shelela tshothe.)	30
WANANI:	I hani?	
FUNANI:	I a ita.	
WANANI:	Muthu wanga o vha a tshi khou todou hana zwithu zwi no ita.	
KANI:	Inwi ni khou di hanela kha u vhidza Vho-Funani uri ndi muthu wanu?	35
WANANI:	Ndi muthu wanga. Namusi ri tshee Yunivesithi ndo di vha toda sa muthu wanga vha di tou shavha.	

FUNANI: (*Vha tshi sea.*) U a zwifha. Ndi ene we a vha a tshi shavha. Khaṛiwe na zwino ndo vha ndi tshi ḁo vha ndo mala ene.

WANANI: Nazwino a vho ngo lenga. Vha nga kha ḁi mmala nda vha musadzi 40 wavho wa vhuvhili (*Vha a sea*).

[Luṭa 1, Bono II]

- 13.1 Mafhungo e na vhala afho nṯha a ṯana lushaka lufhio lwa khudano? Tikedzani phindulo yaṇu. (2)
- 13.2 Ndi mvumbo-ḁe ya Wanani yo ṯaniwaho nga mafhungo aya e na vhala? (2)
- 13.3 Vhalani mitaladzi 36–37: 'Ndi muthu wanga ... ḁi tou shavha.'
- Sumbedzani uri i thusedza hani kupfesesele kwanu zwi tshi kwama zwe zwa bvelela nga murahu mafhungoni a ḁirama iyi. (2)
- 13.4 Ndi tshipiḁa tshifhio tsha puloto tshine mafhungo a re afho nṯha a tshi ṯana? Tikedzani phindulo yaṇu. (2)
- 13.5 Talutshedzani aironi ya ḁirama ye muniwali a i ṯana no sedza mafhungo a ḁirama iyi nga u angaredza. (2)
- 13.6 Ndi ufhio mulaedza une muanetsheli a tama u u bvisela khagala nga u shumisa Funani sa mutambi muhulwane buguni iyi? Tikedzani phindulo yaṇu. (3)
- 13.7 Ndi ifhio ndivho ine muniwali a tama u i bveledza nga mutaladzi wa 30–34 zwi tshi kwama siangane? (2)
- 13.8 Nyambedzano ye na vhala afho nṯha i na vhushaka-ḁe na ye ya vha hone mathomoni a ḁirama iyi? (3)
- 13.9 Mafhungo e na vhala a bvukulula vhuḁipfi-ḁe kha Wanani? Tikedzani phindulo yaṇu. (2)
- 13.10 Ni nga sasaladza mini kha kutshilele kwe Wanani a ku sumbedza mafhungoni a ḁirama iyi? Sumbedzani zwiraru. (3)
- 13.11 Ndi zwifhio zwivhili zwe na vha ni tshi nga ita arali no ḁiwana ni kha nyimele ye Funani a ṯangana nayo mafhungoni a ḁirama iyi? (2)

[25]

MILOMO YA NUKALA – MP Nefefe

Fhindulani MBUDZISO YA 14 (mbudziso ndapfu) KANA MBUDZISO YA 15 (mbudziso pfufhi).

MBUDZISO YA 14: MILOMO YA NUKALA (MBUDZISO NDAPFU)

Dirama yo niwalwaho zwavhuḁi i ṭana kubveledzelwe ku sa solisei kwa vhabvumbedzwa/vhatambi sa vhathu vhane ra ṭangana navho vhutshiloni ha ḁuvha liṇwe na liṇwe.

No ḁitika nga likumedza ili, sengulusani ndila ye muṇwali a ola ngayo Vho-Bukuṭa na Vho-Awelani ḁiramani iyi.

Vhulapfu ha maanea aṇu vhu vhe u bva kha maipfi a 400 u ya kha a 450.

[25]

MBUDZISO YA 15: MILOMO YA NUKALA (MBUDZISO PFUFHI)

Vhalani tshipiḁa tshi tevhelaho tsho bviswaho buguni iyi uri ni ḁo kona u fhindula mbudziso dzo ḁisendekaho khatsho.

TSHIBVELEDZWA TSHA E

PHOLISA: Tshete kothel!

MUTSHUTSHISI: Zwauri vhone a vha vhaṣali muhumbuloni kothel i ima nazwo sa zwe vha ambisa zwone. Zwino ndi vhona u nga nṇe na vhone ri ḁo pfesesana ri tshi amba. Zwauri u eḁela tshihulwane na niwana we wa tou beba ndi mulandu vhone a 5 vha zwi ḁivhi?

VHO-BUKUṬA: Murena! Ndi vhona hezwi zwithu zwoṭhe hu si na mulandu khazwo. U eḁela na niwana wau zwo tea kha khotsi. Khotsi vha vha vha tshi khou lugisela niwana wavho ndila u itela matshelo musi o no vha vhuhadzi a sa ṭangane na thaidzo, 10 zwa vho nga ndi zwithu zwiswa khae.

MUHATULI: Vho-Bukuṭa! Riṇe a ri khou tamba ndode hezwi ri hafha! Ri tshe na milandu minzhi ine ra kha ḁi ṭoḁou i sengisa heneḁha. Dziradio ano maḁuvha dzi dzula dzi tshi khou ita bembela la u kaidza u shengedzwa ha vhafumakadzi na 15 vhana! U shengedza nga ndila ya vhudzekani, u rwa, kana u shengedza muhumbulo wa muthu. Zwoṭhe hezwo zwi vha vhukhaxhi phanda ha iṭo la mulayo.

- MUTSHUTSHISI: Zwo ambiwaho musu vho zwi pfa Vho-Bukuta?
- VHO-BUKUTA: Hai zwi khou pfala. Ndi uri hu na vhañwe vha no ñi edela na 20
vhana vhavho tshihulwane vha fhedza vha songo itwa
tshithu.
- MUTSHUTSHISI: Vho-Bukuta! Hu na muniwe murero wa Tshivenda u no amba
uri naho wa ña nawa na vhanzhi, u zwimbela dzi a ñalula. Vha 25
na mashudu mavhi ngauri mamvate namusi o fara vhone.
Arali hu na huniwe he vha pfa uri hu khou itea zwi no nga
zwe vhone vha ita zwone, vha ñavhanye vha vhige mafhungo
mapholisani. Mulayo u ño dzhia vhukando.
- VHO-BUKUTA: Zwino arali avho vhathu vha no khou zwi ita vha sa amba?
- MUTSHUTSHISI: Sa zwe nda ambisa zwone u thomani. Arali hu na muthu a 30
no khou ñivha zwiñwe malugana na zwenezwo, kha zwi
vhige mapholisani. Mapholisa vha a ñivha uri vha nga zwi
bva hani. Vhone vho vhigaho mafhungo vha songo ñivhiwa
nga muthu. Zwino vhone nga ñthani ha vhuñudzi hovhu 35
havho, vho tshinya ñwana we vha tou beba.
- VHO-BUKUTA: Murena! Nñe hoyu ñwana a nga vha a tshi khou nzwifhela i
mishumo ya mutukana wawe. Na uri a thi khou hana arali
hu tshi khou pfi hoyo ñwana ndi wanga. Nñe ndi ño ñisalela
na ñwana ene a tshi maliwa.
- MUTSHUTSHISI: Muhweleli vho mu pfa a tshi khou amba zwauri o vha a si na 40
muthannga ane a khou funana nae. Hezwo na vhone vho zwi
pfa. Zwino kotho i khou pfa i sa tsha pfesesa musu vhone
vha tshi vho amba ña uri a nga vha o tshinyiwa nga mutukana
we a vha a tshi khou funana nae. Kha vha ño ri bvisela 45
khagala ri pfe uri vha khou ñodou ri mini?
- VHO-BUKUTA: U zwi pfa ndo zwi pfa. Ho luga a zwi dini. Hoyu muhwalo
kha u hwesiwe ñtha ha ñthoho yanga. Ndi ño zwi ñanganedza.

[Luta 3, Bono VI]

- 15.1 Mafhungo e na vhala afho ñtha a ñana lushaka lufhio lwa khudano? (2)
- 15.2 Ndi mvumbo-ñe ya mutshutshisi yo ñaniwaho nga mafhungo aya e na
vhala? (2)

- 15.3 Vhalani mutaladzi wa 24: 'Naho wa ḽa ḽawa ... dzi a ṭalula.'
Sumbedzani uri i thusedza hani kupfesesesele kwanu zwi tshi kwama zwe zwa bvelela nga murahu mafhungoni a ḽirama iyi. (2)
- 15.4 Ndi tshipida tshifhio tsha puloto tshine mafhungo a re afho nṭha a ṭana tshone? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 15.5 Ṭalutshedzani aironi ya ḽirama ye muṽwali a i ṭana nga kha Tsumbedzo sa mubvumbedzwa buguni iyi. (2)
- 15.6 Ndi ufhio mulaedza une muanetsheli a tama u u bvisela khagala nga u shumisa Vho-Takalani sa mutambi buguni iyi? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- 15.7 Ndi ifhio ndivho ine muṽwali a tama u i bveledza nga mitaladzi ya 37–42 zwi tshi kwama siangane? (2)
- 15.8 Nyambedzano ye na vhala afho nṭha i na vhushaka-ḽe na ye ya vha hone mathomoni a ḽirama iyi? Ṭalutshedzani. (3)
- 15.9 Mafhungo e na vhala a bvukulula vhudipfi-ḽe ha muḥaṭuli? Tikedzani phindulo yanu. (3)
- 15.10 Ni nga sasaladza mini kha kutshilele kwe Vho-Bukuṭa vha ku sumbedza mafhungoni a ḽirama iyi? Bulani zwiraru. (3)
- 15.11 No vha ni tshi nga itani arali no ḽiwana ni kha nyimele ye Ntshengedzeni a ṭangana nayo mafhungoni a ḽirama iyi? (2)

[25]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 25
MARAGAGUṬE: 80